

Carles Cabrera

LA HISTÒRIA INACABADA DE JOAN B. CULLA

El tsunami. Com i per què el sistema de partits català ha esdevingut irreconeixible

Joan B. Culla

304 pp., 2017, Barcelona, Editorial Pòrtic

En portada, una onada de gran dimensió s'enduu les sigles de les principals formacions catalanes. És l'efecte del terrabastall que s'escaigué al Principat durant els anys del canvi de segle i que justifica ara un títol com el d'*El tsunami*. De llavors ençà, o del 2003 tant se val, el sistema de partits català s'ha tornat irreconeixible i Joan B. Culla (Barcelona, 1952) n'analitza el com i el perquè. El llibre, no gaire extens, es proposa la tasca gens senzilla de fer intel·ligible el que ha succeït; òbviament, l'envit de la independència ha estat la clau, però ens n'aniríem lluny d'osques si penséssim que això ho explica absolutament tot.

Culla enceta l'estudi amb una introducció molt sucosa per contar d'on venim. Després, l'esquelet de l'assaig el conformen vuit capítols cenyits als vuit grans actors de la política catalana actual (per aquest ordre: Esquerra, el PSC, Ciutadans, el PP, Convergència, Unió, la CUP i Iniciativa), a la meitat dels quals (Unió, el PP, Esquerra i Convergència) Culla ja els havia consagrat sengles històries per separat. I ho rebla amb una breu cloenda en què ens adverteix d'antuvi que no pot pronosticar què ocorrerà perquè no posseeix el do de predir el futur.

Un primer moment el marcà la Transició, amb la puixança dels socialistes i el PSUC, però els comunistes van ser els primer a estimbar-se del cavall. Es convertiren en la marginal Iniciativa, que travessà el desert dels vuitanta amb la mateixa migradesa que els altres dos peons de l'escaquer electoral: l'AP-PP i ERC. La Transició la podem donar per conclosa entre el triomf inesperat de Pujol a les primeres autonòmiques del 1980 i l'accés de González a la Moncloa l'any 1982.

El rei i la reina de la partida, doncs, o l'esquerra i la dreta del país —prou centrats i propers segons com es miri—, havien estat fins a la irrupció del Procés el PSC i la federació que aplegava Convergència i Unió. CDC, al seu torn, constituïa una coalició heterogènia àdhuc amb ucedistes, comunistes i franquistes peneditis que vacil·laven de l'autonomisme tou a l'independentisme, mentre que els socialistes aglutinaven el PSOE jacobí, el Reagrupament anticomunista de Pallach, el Moviment Socialista de Catalunya, el Front Obrer de Catalunya i nombrosos naufrags psucaires que aviat farien emergir la doble ànima encara visible del PSC: els qui hi creien de debò i els qui se n'aprofitaren com un trampolí. En aquesta tessitura, CiU i el PSC es repartien

el pastís, de la mateixa manera que PSOE i PSC tragueren rèdit d'una «esquizofrènia» que els garantia Girona, Lleida i Barcelona ensems que asseguraven Cornellà i l'Hospitalet. Coalicions ambdues convertides en *catch-all parties* que se saberen aprofitar respectivament dels enfonsaments prematurs d'UCD i el PSUC alhora que podien oferir als supervivents d'aquestes formacions quotes de poder atractives que acabarien reforçant les juntures de llurs partits. Assoliren junts percentatges superiors al 60%, sovint per sobre dels dos terços i que en el seu moment màxim fins i tot s'enfilaren al 76%. El duopoli es distribuïa de manera gens amigable: la Generalitat per als nacionalistes, i els grans ajuntaments i participacions destacades als ministeris per als socialistes. Gràficament s'escenificava amb l'ocupació dels dos palaus, el de la banda de la mar i el de la muntanya, de la plaça de Sant Jaume.

Hem dit que el primer a caure havia estat el PSUC, però abans i tot que aquest, qui s'havia enfonsat havia estat ERC, tenint en compte que havia regnat durant la Segona República però que es tornà insignificant fins a la irrupció d'Àngel Colom el 1989. Aquest apostà fort per una República catalana, i els qui vingueren al darrere per una socialdemocràcia que l'apartava de CiU i de l'ERC d'Hortallà. Això justificaria el pacte d'esquerres que, al cap de vint-i-tres anys, desnonava Convergència del primer palau per instal·lar-hi una coalició d'esquerres amb Maragall al capdavant.

Però al cap de quinze anys d'aquell relleu històric a la Generalitat, no en queda res. En els quatre comicis convocats entre el 2014 i el 2016, cada cop ha guanyat una formació diferent: ERC a les europees, CiU a les municipals, Junts pel Sí a les catalanes i En Comú Podem a les estatals. Des de llavors, les sigles tradicionals també han anat desapareixent o subsumint-se en altres: Iniciativa dins En Comú Podem, UDC vegeta en l'extraparlamentarisme, CDC, desapareguda el 2016, s'ha transformat en el PDcAT, i fins i tot ERC es veié impel·lida a presentar-se, en contra de la seva voluntat, dins la coalició Junts pel Sí. I també n'han irromput de noves, com Ciutadans el 2006 i una CUP que debutà l'any 2012 per bé que acumulava una dilatada experiència en el camp del municipalisme. I pel que fa al PSOE i el PP, només resisteixen l'embat per tal com són el pal de paller del bipartidisme espanyol.

El primer capítol, «La muntanya russa d'Esquerra», hauríem d'encartar-lo com a apèndix de l'excel·lent *Esquerra Republicana de Catalunya 1931-2012. Una història política* que Culla publicà l'any 2013 a La Campana. Esquerra tenia la voluntat de suplantar CiU per tornar a l'hegemonia de la dècada dels trenta, però s'errà de ple pensant que hi arribaria bo i pactant amb les esquerres *contra* Convergència quan la realitat ha demostrat que només ho fa possible coalitzar-se *amb* Convergència. I en el moment que la independència es posà a l'ordre del dia, els votants s'estimaren més confiar en el pedigrí independentista d'Esquerra que en les ambivalències

de CiU i Duran i Lleida. En aquest context, ja ho apuntàvem, ERC s'emportà les europees del 2014, guanyà les autonòmiques dins la coalició Junts pel Sí i amb 9 escons baté el seu millor rècord a unes generals, essent segona força per darrere d'En Comú Podem però per davant de Democràcia i Llibertat (CDC), posició que encara reforçà als segons comicis de juny del 2016.

La fotografia es remunta al 2015. Un Iceta incòmode apareix amb Arrimadas i Albiol amb el respectiu recurs davant el Tribunal Constitucional impugnant la declaració de desconexió amb Espanya. Però el problema els socialistes l'arrosseguen de fa dècades; té a veure amb aquesta esquizofrènia de què parlàvem i deriva de l'origen mateix de la coalició. En aquest cas, Culla no havia publicat cap assaig previ sobre els socialistes de manera que es deixa guiar pel que comenten Montilla, Castells, Nadal, Tura, els observadors, etc., i en general el corrent catalanista que és el que es nota que sent més proper. I després també hi ha l'experiència personal que li proporciona el fet d'haver assistit a la immensa majoria dels congressos dels partits catalans. Quan el país havia començat a virar cap al sobiranisme, no s'esperava cap gir d'un PSC pilotat per Navarro que, atrapat en l'atzucac del federalisme, començà el descens en caiguda lliure. Un home tan de l'aparell com Iceta es posà al capdavant de la formació i aconseguí aturar la sagnia, però els votants se li continu- en esmunyint cap a ERC, la CUP o els comuns.

Interessantíssimes planes les que dedica a Ciutadans, embrió d'un possible estudi sobre la formació taronja que els admiradors de Culla —entre els quals no em puc estar de considerar-m'hi— esperem en candeletes. Les històries del PSC i ERC s'encreuaven, per a més inri dels membres del Foro Babel (1996), en els dos tripartits. Confiaren en el PSC l'any 1999 i el 2003, però la hipoteca d'Esquerra pesava massa, i aviat naixeria el flamant Estatut. C's es fundaria després, tot elegint els seus líders alfabèticament d'entre els membres de l'executiva: Albert Rivera, Antonio Robles. El 2011 el partit sofreix una mutació aprofitant la nova política que sembla despuntar per les places d'arreu de l'Estat i, mentre al Principat l'independentisme augmenta, C's triplica el nombre de diputats al Parlament com a millor remei per deturar-lo. Fora d'aquí, afavorits també per la necessitat d'inventar un Podemos de dretes, aquest no el pot liderar una rata vella de la política com Rosa Díez, i Rivera la tomba al torcebraç. A Espanya, C's transvasa en un centre emmirallat en Suárez però als antípodes de la UCD quant a organització! Després vindrien els bons èxits de les andaluses, les municipals, les autonòmiques i els 25 escons d'Arrimadas. Però a les darreres tentines de C's tot han estat ensopecs: 40 diputats —molt menys del que preveien les enquestes—, l'ensulsiada dels 32 i la no-representació als parlaments de Galícia i Euskadi.

Culla reprèn aquí el llibre *La dreta espanyola a Catalunya 1975-2008* on l'havia deixat, i el títol d'aquest apartat no pot ser més encertat: «Els límits d'una sucursal». L'autor explica que els lideratges al PPC no acostumen a perllongar-se més d'un lustre. Repassa, en aquest sentit, l'oportunisme de Vidal-Quadras en el moment de la davallada de CiU i el PSOE a mitjan anys noranta, fins que el vent li bufà en contra després del Majestic. El desterraren a l'Europarlament (1999-2014) i en no renovar-lo per quart cop abandonà el PP. El rellevà Piqué, i Culla narra extensament el viacrucis a què el sotmeteren «els seus» a Madrid mentre maldava per eixamplar les parets de la gàbia. Finalment claudicà. Acceptà de bon grat les mides de la cel·la Sánchez Camacho, que hagué d'empassar-se la celebració del 9N i l'efecte taca d'oli de C's tant a Catalunya com a la resta de l'Estat. Per contrarestar-ho, Albiol, el pitjor PP possible, que tanmateix no va aconseguir deturar el *sorpasso* de Ciutadans.

CiU havia encarrilat tres majories absolutes, però n'hi hauria prou amb un repunt dels tres peons (PP, ERC i IC) per impossibilitar-ne una quarta. És el que acabà produint-se al tombant del 1995-96. Aquest darrer any se signà el pacte del Majestic amb el PP i això esmenava la plana a ERC amb vista a un possible pacte d'esquerres. Després vindria l'Estatut i la sentència sobre aquest. Davant la consulta d'Arenys de Munt, Mas encara es mostrava refractari a un referèndum a tot Catalunya per raons d'estratègia, fins que l'espai nacionalista pivotà sobre el dret a decidir. I d'aquí a l'única porta de sortida —prou arriscada— de l'Estat propi, als convergents, els menà Rajoy de la mà en barrar l'altra porta, la del pacte fiscal, que Convergència havia anat reivindicant des del Majestic. Però el 2014 va ser l'*annus horribilis* de CDC amb les declaracions de Pujol, que fins i tot obligaren el partit a dissoldre's. A l'any següent, es trencava la federació i, al cap d'un curs, naixia el PDC (inscrit finalment com a PDeCAT).

UDC mutà de ser un partit gairebé acèfal a un d'un lideratge inqüestionable a partir del 1987 amb Duran i Lleida, que volia emular els estils d'un Pujol o un González en llurs respectives formacions. Duran aspirava a rellevar Pujol però tot remant a contra corrent del sentit que prenia CDC en relació amb l'autodeterminació. I com profetitzà Vila d'Abadal, si Unió no es convertia en independentista, CiU es trencaria i Unió s'esberlaria en dues meitats. És el que va acabar passant. El fidelíssim Espadaler substituiria Duran i heretaria la part d'una formació en concurs de creditors, bo i advertint-los que estiguessin disposats fins i tot a haver de renunciar a les sigles històriques d'un dels partits més llargs de Catalunya.

La història inscriurà el nom de la CUP al mateix full que el del PSAN, Terra Lliure, l'MDT, els Maulets o Endavant. El nom podria haver-lo manllevat d'Herri Batasuna que, en basc, significa 'Unitat Popular'. Sense ells, no s'entendria la CUP o

les CUP, per als quals, de mica en mica, els marges municipalistes anaven tornant-se petits. Del magí d'un regidor de la CUP sense anar més lluny, sorgí la idea de celebrar una consulta a Arenys, i en plena eferescència de l'independentisme català, saltaren dels 3 als 10 escons com l'ala més jove del sobiranisme.

Haviem dit que el PSUC havia representat segona força a Catalunya però que, exceptuant Esquerra, havia caigut en desgràcia abans que qualsevol altra. El context i els esdeveniments històrics internacionals, evidentment, també hi jugaren en contra. I després també hi havia les relacions estatals amb EU, que sempre afavoriren Iniciativa deixant aquests últims a la cuneta de l'extraparlamentarisme. Tanmateix, no va ser fins al 1990 que definitivament el PSUC donaria pas a IC, i de congressos encara en convocaria fins al 1997. Als darrers anys, Iniciativa s'ha deixat arrossegar a Barcelona pel fenomen Guanyem de Colau a què també se sumà Podem per falta de massa muscular, i a la resta del país IC s'integrà dins Catalunya Sí que es Pot. Però el fet de no pronunciar-se sobre la independència li va fer perdre un dels seus principals valedors, Raül Romeva, presentat com a cap de cartell de la llista de Junts pel Sí.

I per bé que Culla assegurí que no té capacitat per endevinar l'esdevenidor, algunes perles sí que va deixant pel camí. A l'esquerra, els auguris són immillorables per a la formació de Junqueras, de manera que no és estrany que ERC tingui el privilegi d'encapçalar el primer capítol. En canvi, quant al PSC, del fet que no votessin a favor de la investidura de Rajoy perquè hauria estat suïcida no se'n pot desprendre de cap manera que, a curt o mitjà termini, el PSC vulgui trencar amb el PSOE, i això els deixa en un lloc marginal, prou lluny del *catch-all party* que havia constituït. I si bé CSQP guanyà a les eleccions estatals, la seva indefinició en relació amb el Procés els dugué a les catalanes a un fracàs sense pal·liatius. També és factible esperar una davallada de la CUP als propers comicis per haver tibats massa les cordes del Procés, amb el benentès que no és per això que molts hi confiaren sinó just per tot el contrari. A la dreta, Unió es pot donar per morta i sentenciada de la manera com acaba Culla el capítol. I com el PSC, el PDeCAT tampoc serà el *catch-all party* d'antany però hauria de surar un 25% dels vots per no acabar essent devorada per una Esquerra que fa molts anys que ho anhela. I a la meitat espanyolista, en un Estat independent, Ciutadans seria un partit d'ADN català que ho tindria molt més fàcil que no pas el PP per guanyar-se aquesta poderosa bossa de votant espanyolista que d'entrada de ben segur que existiria. La història continuarà... Esperem que Culla ens la vulgui seguir contant. ☺